

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om populisme og grundlæggende rettigheder — forstadsområder og landdistrikter**(initiativudtalelse)**

(2020/C 97/07)

Ordfører: **Karolina DRESZER-SMALEC**Medordfører: **Jukka AHTELA**

Plenarforsamlingens beslutning	20.2.2019
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 32, stk. 2 Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedttaget i sektionen	27.11.2019
Vedttaget på plenarforsamlingen	11.12.2019
Plenarforsamling nr.	548
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	145/3/6

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. De populistiske partier gik væsentligt frem ved valget til Europa-Parlamentet i 2019. Populisme undergraver stabiliteten af de politiske institutioner, fører til øget splittelse og polarisering i lokalsamfundene og gør det risikabelt for virksomhederne at træffe beslutninger om at investere.

1.2. Der er mange årsager til, at de populistiske bevægelser og partier har vind i sejlene. På det helt overordnede plan er en årsag de globaliseringsprocesser, der slår igennem i alle typer af udviklede lande. Mere specifikt kan populismen forklares med både kulturelle og identitetsbestemte faktorer og socioøkonomiske udviklingstendenser. Endelig er truslen fra populismen stærkest de »steder, der er uden betydning«⁽¹⁾, uanset om de ligger i udkanten eller helt i centrum af Den Europæiske Union.

1.3. Man er nødt til at sondre klart mellem på den ene side den frygt, angst og vrede, der driver folk i armene på de populistiske partier, og på den anden side de entreprenante politikere, der bevidst forsøger at omsætte denne frygt til politisk gevinst. Borgernes utilfredshed, som ofte er rationelt begrundet, skal tages alvorligt. Der må ikke sættes lighedstegn mellem dette og retorikken hos populistiske ledere, der forsøger at udnytte denne utilfredshed.

1.4. Utilfredshedens geografi afspejler skillelinjerne mellem nord og syd og øst og vest i EU og de nationale skillelinjer mellem centrum og udkant i de enkelte medlemsstater. Afhængigt af sted bunder utilfredsheden i forskellige former for modgang. Modstrategierne bliver kun vellykkede, hvis de tager højde for denne kompleksitet. EØSU mener, at opbygning af alliancer mellem lokale myndigheder, civilsamfundsorganisationer, arbejdsmarkedets parter og andre aktører, f.eks. lokale ledere og sociale bevægelser, er nøglen til at afhjælpe de underliggende årsager til populisme.

1.5. Jo mindre folk mærker effekten af successen i landets vækstcentre, jo stærkere er tendensen til, at de er negativt indstillet til den herskende elite, partisystemerne og den postmoderne livsstil. Aktivister i civilsamfundet sættes ofte i bås med disse grupper, hvilket forstærker de negative holdninger til dem.

(¹) Andrés Rodríguez-Pose, *The revenge of places that don't matter (and what to do about it)*, (LSE Research online): http://eprints.lse.ac.uk/85888/1/Rodriguez-Pose_Revenge%20of%20Places.pdf.

1.6. For civilsamfundet bliver situationen særligt alvorlig, når populisternes kommer til magten og kan sætte deres tydelige præg på regeringens dagsorden med et skred i retning af et autoritært system til følge. Civilsamfundsorganisationer er under et stærkt pres ikke blot på grund af det stadig mindre rum til deres aktiviteter, men også som følge af personlige trusler og forfølgelse.

1.7. EØSU mener, at undervisning i samfundskundskab om principperne om demokrati, grundlæggende rettigheder og retsstat bør styrkes som en reaktion på denne udvikling. EØSU minder om sin anbefaling i udtalelsen om »Styrkelse af retsstatsprincippet«⁽²⁾ om, at medlemsstaterne integrerer disse emner i læseplanerne på skoler og videregående uddannelser, og at Kommissionen fremlægger en ambitiøs strategi for kommunikation, uddannelse og folkeoplysning om grundlæggende rettigheder, retsstatsprincippet og demokrati og de uafhængige mediers rolle.

1.8. Befolkningen ønsker ambitiøse og realiserbare politiske visioner, og i det lys er EØSU overbevist om, at EU bør tilbyde fortællinger om en attraktiv fremtid og genoplive vigtige principper, der har spillet en stor rolle i det europæiske projekt såsom partnerskab og nærhed.

1.9. EØSU er enig i Europa-Parlamentets beslutning om »opfyldelse af de særlige behov i landdistrikter, bjergområder og fjerntliggende områder« (2018/2720/RSP)⁽³⁾ om »at fremme socioøkonomisk udvikling, økonomisk vækst og diversificering, social velfærd, naturbeskyttelse og samarbejde og sammenkobling med byområder for at fremme samhørighed og forebygge risikoen for territorial opsplitning«. Udvalget tilslutter sig derfor Parlamentets opfordring til en pagt om intelligente byer omfattende alle myndighedsniveauer i overensstemmelse med nærhedsprincippet.

1.10. EØSU minder om, at det i sin udtalelse om »Et robust demokrati gennem et stærkt og mangfoldigt civilsamfund«⁽⁴⁾ anbefaler, at »der laves en resultattavle for demokrati, som (...) skal afspejle rammebetingelserne for civilsamfundets aktiviteter og føre til konkrete reformhenstillinger«.

1.11. Myndighederne bør anvende en menneskerettighedsbaseret tilgang⁽⁵⁾ til politikker — navnlig økonomiske reformpolitikker, således at de baseres på systematiske analyser af konsekvenserne for menneskerettighederne⁽⁶⁾. Dette bør være en forudsætning for velinformerede og inklusive nationale debatter, justeringen af politiske beslutninger og en uproblematisk gennemførelse af reformerne.

1.12. EØSU opfordrer til, at der lægges større vægt på de nye økonomiske aktiviteter, der opstår i landdistrikterne, hvoraf mange er baseret på principperne om gensidighed og omsorg. EØSU tilskynder til foranstaltninger, der fremmer bedre støtte til og sammenhæng mellem disse initiativer, således at de fra at være isolerede og eksperimenterende bliver til emancipatoriske politiske og sociale alliancer.

1.13. EØSU opfordrer EU og medlemsstaterne til at styrke infrastrukturen på det subnationale niveau. Nedlæggelse af offentlige transportforbindelser og lukning af skoler og sundhedstjenester har uden tvivl været blandt årsagerne til de populistiske protester i Europa.

1.14. EU-institutionerne bør styrke kapacitetsopbygningen for europæiske, nationale og lokale civilsamfundsorganisationer og sørge for, at de har ressourcerne til at øge rækkevidden og kvaliteten af deres foranstaltninger. De spiller en vigtig rolle for anerkendelsen og opfyldelsen af lokalsamfundenes behov. De rammes særligt hårdt, når retsstaten, de grundlæggende rettigheder og demokratiet nedbrydes.

(2) EØSU's udtalelse om yderligere styrkelse af retsstatsprincippet i Unionen. Status og eventuelle næste skridt (EUT C 282 af 20.8.2019, s. 39).

(3) Europa-Parlamentets beslutning af 3. oktober 2018 om opfyldelse af de særlige behov i landdistrikter, bjergområder og fjerntliggende områder (EUT C 11 af 13.1.2020, s. 15).

(4) EØSU's udtalelse om et robust demokrati gennem et stærkt og mangfoldigt civilsamfund (EUT C 228 af 5.7.2019, s. 24).

(5) OHCHR, Principles and Guidelines for a Human Rights Approach to Poverty Reduction Strategies, <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/PovertyStrategiesen.pdf>.

(6) OHCHR, Guiding principles on human rights impact assessments of economic reforms, 19. december 2018, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/443/52/pdf/G1844352.pdf?OpenElement>.

2. Generelle bemærkninger

2.1. De populistiske partier gik væsentligt frem ved valget til Europa-Parlamentet i 2019. EØSU er stærkt bekymret over denne udvikling og efterlyser omfattende initiativer for at imødegå denne udvikling, startende med en indsats for bedre at forstå de underliggende årsager.

2.2. EØSU mener, at der især bør være fokus på forholdene for civilsamfundsorganisationer, der rammes særligt hårdt, når retsstaten, de grundlæggende rettigheder og demokratiet nedbrydes. Civilsamfundsorganisationerne oplever i øjeblikket et svindende rum for deres aktiviteter i mange lande. Populismens fortsatte fremgang vil sandsynligvis også betyde mindre økonomisk stabilitet, mindre effektiv styring og mindre effektive politikker med negativ indvirkning på investeringerne.

2.3. EØSU har allerede udtrykt stor bekymring »over forringelsen af menneskerettighederne, den populistiske og autoritære tendens, der breder sig, og over den risiko, som dette medfører for kvaliteten af demokratiet og beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder«⁽⁷⁾. EØSU har opfordret EU-institutionerne til at »anlægge en proaktiv og forebyggende tilgang i deres politiske aktiviteter for at foregribe og undgå problemer«.

2.4. I sin initiativudtalelse om »Et robust demokrati gennem et stærkt og mangfoldigt samfund«⁽⁸⁾ understregede EØSU, at det mener, at civilsamfundet spiller en central rolle »i at bevare det liberale demokrati i Europa«, og at »kun et stærkt og mangfoldigt civilsamfund kan forsvare demokrati og frihed og styre Europa uden om fristelsen fra autoritære principper«.

2.5. En række aspekter skal tages i betragtning, hvis man skal forstå populismens væsen fuldt ud. Nogle iagttagere identificerer primært kulturelle faktorer som kilden til populisme. Andre hævder, at betydningen af disse faktorer ikke må overses, men at den primære årsag til den voksende populisme er socioøkonomisk og skal findes i kompleksiteten af globaliseringsprocessen.

2.6. Mange af de bekymringer, der ligger til grund for befolkningens utilfredshed, er rationelle og kræver politiske løsninger. Disse legitime bekymringer skal holdes adskilt fra visse entreprenante politikeres forsøg på at udnytte utilfredsheden og benytte sig af den til at skaffe stemmer gennem demagogiske, men ufornuftige forslag.

2.7. De vigtigste faktorer, der kan forklare modtageligheden over for populismen, er: alder (høj), uddannelsesniveau (lavt), relativ velstand (lav), arbejdsløshed (høj) og type af beskæftigelse (atypisk, tidsbegrænset). Disse socioøkonomiske faktorer er mere fremherskende i landdistrikterne og uden for de større byer.

2.8. Der er store forskelle mellem brexitafstemningen i Det Forenede Kongerige, protestbevægelsen De Gule Veste i Frankrig og fremgangen for AfD i det østlige Tyskland, for Lega i Italien og for Lov og Retfærdighedspartiet i Polen. Alle disse fænomener har imidlertid det til fælles, at de afspejler det dramatiske fald i tilliden til institutionerne, politikerne og medierne.

2.9. Jo mindre folk får udbytte af succesen i landets vækstcentre, jo stærkere er tendensen til, at de er negativt indstillet til den herskende elite, partisystemerne og den postmoderne livsstil. Aktivister i civilsamfundet sættes ofte i bås med disse grupper, hvilket forstærker de negative holdninger over for dem og har betydelige konsekvenser for civilsamfundsorganisationernes arbejde.

3. Generelle og geografiske faktorer til forklaring af populismen

3.1. Populismens fremgang kan forklares ud fra to overordnede synsvinkler. Den ene synsvinkel fremhæver de kulturelle faktorer såsom identitetsdannelse og ændringer i opfattelse som et resultat af udviklingstendenserne i de seneste to til tre årtier. Den anden synsvinkel understreger de socioøkonomiske faktorer hovedrolle som den væsentligste forklaring på

(7) EØSU's udtalelse om en europæisk kontrolmekanisme for retsstatsprincippet og de grundlæggende rettigheder (EUT C 34 af 2.2.2017, s. 8).

(8) EØSU's udtalelse om et robust demokrati gennem et stærkt og mangfoldigt civilsamfund, (EUT C 228 af 5.7.2019, s. 24).

populismens succes. Selv om begge disse forklaringer er rammende, er faktorer knyttet til den politiske økonomi klart vigtigere, når det gælder den rolle, som størrelse og område spiller⁽⁹⁾.

3.2. Populisme er ét konkret udtryk for, hvad man i dag betegner som en ny æra, en ny epoke eller et epokebrud. Alle lande påvirkes i varierende grad af virkningerne af denne ændring, og dette gælder uanset region. Samfundsordenens væsentligste komponenter påvirkes tilsyneladende af denne ændring — staten lige så meget som markedet og fællesskabet, hvor sidstnævnte også betegner civilsamfundet.

3.3. Som en følge af de processer, der kommerialiserer sociale og politiske relationer, opstår populismen typisk først i fællesskabssammenhæng. De fællesskaber, som man selv vælger, såsom interesseorganisationer, samfundsbevægelser og andre civilsamfundsorganisationer, går mere og mere i opløsning. De kæmper hårdt for at overleve og fastholde deres medlemmer. Skæbnefællesskaber som familier, nabolag og lokale grupper mærkes også af opsplittningen, tabet af solidaritet, fremmedgørelsen og opløsningen.

3.4. I en stadig mere kompleks verden skaber en sådan social og politisk opsplittning usikkerhed, angst og søgen efter entydige svar. Ofte kan de traditionelle fællesskaber ikke længere levere disse svar. Uanset alder og socialklasse søger mange mennesker efter nye tilhørsforhold og en sikker identitet. Entreprenante populistiske politikere har specialiseret sig i at levere den slags forenkede løsninger, som ofte hænger sammen med bagudskuende visioner om en glørværdig fortid, der skal genoplives.

3.5. Når de omsættes til tiltalende politiske programmer, trænger disse forenkede løsninger igennem til politik og stat — systemer, som selv er ramt af opsplittning som følge af partisystemerne og den svindende tillid til styret.

3.6. De generelle årsager, der kan forklare populismen, forstærkes yderligere af den territoriale opsplittning, der påvirker landdistrikter og forstæder. Befolkningen i disse områder føler sig afskåret fra den økonomiske udvikling og de offentlige infrastrukturer til transport, sundhed, ældrepleje, uddannelse og sikkerhed. Dette fører til udbredt negativitet over for eliten og fordomme over for det, man betragter som en kosmopolitisk livsstil.

4. Globaliseringen og den økonomiske krise

4.1. Globaliseringen har skabt muligheder og trusler, men i forstadsområderne og landdistrikterne er det truslerne, der slår kraftigst igennem. Dette har medført en investeringsflugt fra disse områder og efterladt en berettiget følelse af usikkerhed over for risikoen for udflytning af industriinfrastrukturer og arbejdspladser til udlandet, kombineret med en afvisning af urimelige skattepolitikker, der generelt opfattes som ikke tilstrækkeligt retfærdige. Særlige handelsaftaler, f.eks. den nylige Mercosuraftale, har også givet anledning til bekymring i nogle medlemsstater, hvor de anses for at udgøre en risiko for de europæiske landbrugeres levebrød og for den europæiske familielandbrugsmodel.

4.2. Denne »populismens politiske økonomi« undersøges i en rapport, der blev udarbejdet for EØSU's Diversitet Europa-gruppe⁽¹⁰⁾, hvori det antydes, at højere niveauer af disponibel indkomst, beskæftigelse, udgifter til sociale ydelser og BNP alle er associeret med en lavere stemmeandel til populistiske kandidater på regionalt plan. Faldende disponibel indkomst associeres med øget støtte til populistiske partier.

4.3. Trods den generelt positive udvikling på beskæftigelsesområdet i Europa er arbejdsløshed, atypiske ansættelsesforhold samt social og økonomisk marginalisering særligt udtalte blandt den yngre del af befolkningen i mange medlemsstater. De 20-30-årige kan være den første generation siden EU's fødsel, der vil være dårligere stillet end den foregående generation. Tal fra Eurostat viser, at 44 % af arbejdstagerne mellem 19 og 24 år i Europa kun har en midlertidig ansættelseskontrakt sammenlignet med 14 % i befolkningen som helhed.

⁽⁹⁾ *Societies outside Metropolises: the role of civil society organisations in facing populism*, EØSU, Bruxelles, 2019, <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-19-236-en-n.pdf>.

⁽¹⁰⁾ *Societies outside Metropolises: the role of civil society organisations in facing populism*, EØSU, Bruxelles 2019, <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-19-236-en-n.pdf>.

4.4. Landdistrikter, forstadsområder og udkantsområder har generelt større tendens til at lade sig påvirke af populismen, som fremlægger en model, der sætter spørgsmålstegn ved netop de faktorer, som de senere års økonomiske vækst har været baseret på: åbne markeder, migration, økonomisk integration og globalisering ⁽¹¹⁾.

4.5. I en situation med strukturbetinget lav økonomisk vækst har de europæiske lande generelt lavere indtægter og højere udgifter. Presset på udgifterne skyldes flere forskellige faktorer, herunder aldrende befolkninger, gældsbyrden og de stigende udgifter til offentlig sikkerhed, mens presset på indtægterne stammer fra faktorer som økonomiske politikbeslutninger, krisepolitikker samt skatteunddragelse eller -undgåelse. Resultatet er, at knapheden på offentlige ressourcer begrænser landene i deres rolle som ansvarlige for omfordelingspolitikkerne, der er afgørende for indfrielsen af sociale og økonomiske rettigheder. Offentlige og private investorer fravælger den industrielle struktur i navnlig landdistrikter og forstæder, hvilket blandt visse grupper i befolkningen fører til en følelse af marginalisering og af at være blevet opgivet af de statslige strukturer og offentlige tjenester.

4.6. EØSU opfordrer de europæiske og nationale myndigheder til at medtage inklusion, adgang til rettigheder og bevarelsen af økonomiske og industrielle strukturer og beskæftigelsescentre som nøglekriterier for samhørighedspolitikkerne og de økonomiske og territoriale politikker.

5. Migrationens rolle

5.1. Migration er lige som globalisering et fænomen, der påvirker alle lande, udviklede som mindre udviklede. Med stor sandsynlighed er fænomenet kommet for at blive og vil tage til med tiden. Det voksende pres fra de populistiske bevægelser gør det vanskeligt, men ikke mindre påkrævet, for medlemsstaterne at blive enige om en stærkt tiltrængt, retfærdig, empatisk og ansvarlig europæisk migrations- og asylpolitik, der overholder den internationale menneskerettighedslovgivning.

5.2. Den populistiske retorik er ikke rationelt rettet mod de reguleringsmæssige aspekter af migrationspolitikkerne. I stedet stigmatiserer den migranterne direkte som kriminelle, terrorister eller indtrængere, hvilket skaber en stemning, der tilskynder til direkte angreb på dem.

5.3. Når det gælder migration, skyldes de vigtigste geografiske skillelinjer forskelle i de sociale velfærdssystemer og arbejdsmarkedene. I nogle lande er velfærdssystemerne og arbejdsmarkedene forholdsvis åbne for immigranter, hvorimod de i andre er lukkede og ekskluderende. Med ankomsten af migranter i stort tal reagerer de dele af lokalbefolkningen, der er marginaliserede eller bange for at blive det, forskelligt afhængigt af politisk økonomi.

5.4. I nogle lande og i bestemte områder i disse lande er der en frygt for, at velfærdssystemerne bliver overbelastede, mens migranter i andre lande opfattes som konkurrenter på arbejdsmarkedet. Migranter kan subjektivt opfattes som en udfordring i forhold til stabil beskæftigelse og modtagelse af velfærdsydelse. Denne frygt kan være særligt udtalt blandt folk i landdistrikter og forstadsområder.

5.5. Dette giver grobund for en lang række potentielle årsager til fremvæksten af populistiske bevægelser, som nationale regeringer, Den Europæiske Unions institutioner og civilsamfundsorganisationer bør tage med i overvejelserne, når de udformer de relevante modstrategier af politisk og/eller økonomisk karakter. Følelsen visse steder i EU af, at den sociale tilbagegang og økonomiske marginalisering ikke er resultatet af indvandring, men snarere af udvandring er af lige så stor betydning. Især i nogle egne af Østeuropa har strømmen af højt kvalificerede personer, der rejser væk, nået et alarmerende omfang, hvilket har forrykket den socioøkonomiske struktur i disse lande.

5.6. EØSU afviser tanken om, at der foregår en konkurrence om offentlige ressourcer mellem migranter og lokalbefolkningen. Udvalget opfordrer civilsamfundsorganisationerne til at intensivere deres aktiviteter rettet mod at imødegå den frygt og bekymring, der findes i dele af befolkningen. Det opfordrer tillige til, at der oprettes uddannelsesprogrammer og sociale programmer, der tager fat på populismens mange drivkræfter, især i EU's udkantsområder. Civilsamfundets nationale og europæiske platforme og netværk bør tilbydes mere støtte, så der kan foretages en mere udførlig analyse af fænomenet og for at fremme udbredelsen af pålidelige oplysnings- og uddannelsesaktiviteter, der har som mål at forbedre forståelsen.

⁽¹¹⁾ Andrés Rodríguez-Pose, *The revenge of places that don't matter (and what to do about it)*, s. 32 (LSE Research online), http://eprints.lse.ac.uk/85888/1/Rodriguez-Pose_Revenge%20of%20Places.pdf.

6. Utilfredshedens geografi

6.1. I landdistrikter og postindustrielle udkantsområder af EU har de populistiske partier haft en fremgang ud over normalen⁽¹²⁾. Det gælder brexitafstemningen i UK, og i Østrig hvor FPÖ's kandidat fik over 62 % af stemmerne i landdistrikterne ved præsidentvalget i maj 2018.

6.2. Utilfredshedens geografi afspejler skillelinjerne mellem nord og syd og øst og vest i EU og de nationale skillelinjer mellem centrum og udkant i de enkelte medlemsstater. I årenes løb er populismen vokset frem i denne mangefacetterede opsplitning af samfund og områder. Infrastrukturer og transportpolitikker er derfor særligt vigtige, da de sikrer den territoriale sammenhæng og er en væsentlig forudsætning for, at borgerne kan udnytte deres borgerlige, politiske, økonomiske og sociale rettigheder.

6.3. EØSU anbefaler, at de europæiske og nationale myndigheder behandler politikker for transport-, infrastruktur- og internetforbindelser som et middel til at bekæmpe populismen. Myndighederne bør anvende en menneskerettighedsbaseret tilgang til udformningen af såvel disse politikker som samhørighedspolitikken, socialpolitikken og fattigdomsbekæmpelsespolitikken⁽¹³⁾. De bør også sikre, at politikkerne, især de økonomiske reformpolitikker, bygger på forudgående og efterfølgende analyser af konsekvenserne for menneskerettighederne⁽¹⁴⁾ med henblik på at fremme velinformerede og inklusive nationale debatter om forhandlingerne om og justeringen af politiske beslutninger.

6.4. En af konsekvenserne af den sociale, økonomiske og geografiske opsplitning er en tiltagende følelse af reelt at være hægtet politisk af hos en stor del af befolkningen i forstadsområder og landdistrikter. Dette giver sig udslag i lav valgdeltagelse, afvisning af det repræsentative demokrati og de formidlende instanser, herunder politiske partier og fagforeninger, samt støtte til radikale populistiske bevægelser. EØSU mener, at undervisning i samfundskundskab om principperne om demokrati, grundlæggende rettigheder og retsstat bør styrkes som en reaktion på denne udvikling. EØSU minder om sin anbefaling i udtalelsen om Styrkelse af retsstatsprincippet⁽¹⁵⁾ om, at medlemsstaterne integrerer disse emner i læseplanerne på skoler og videregående uddannelser, og at Kommissionen fremlægger en ambitiøs strategi for kommunikation, uddannelse og folkeoplysning om grundlæggende rettigheder, retsstatsprincippet og demokrati og de uafhængige mediers rolle.

6.5. Netop på grund af sammenhængen mellem identitet, tilhørsforhold, anerkendelse og omfordeling skal man tage hensyn til, at religion, kønsdynamik, sted og kulturel identitet er vigtige faktorer, og det samme gælder klasseinteresser og ulighed. Det er ikke nemt at skabe alternativer til de regressive politiske kræfters fængende budskaber. Der er behov for nye kampagner og fortællinger. For at nå dertil er det særligt vigtigt at være opmærksom på de mange nye økonomiske aktiviteter, der er under udvikling i landdistrikter baseret på principper om fællesskab, gensidighed og omsorg. Opgaven bliver herefter at skabe en sammenhæng, således at de ikke forbliver isolerede og eksperimenterende, men kædes sammen indbyrdes og med frigørende politiske alliancer.

7. Sådan påvirkes civilsamfundet uden for de store byer af populisme

7.1. Civilsamfundet påvirkes kraftigt af fremvæksten af populistiske bevægelser og partier over hele Europa og på tværs af forskellige territoriale niveauer. Eftersom autoritær propaganda, fremmedfjendske og racistiske holdninger og fascistisk vold i stigende grad påvirker det politiske rum mange steder i Europa, berøres såvel samfundsbevægelser, fagforeninger og erhvervsorganisationer direkte.

7.2. For civilsamfundet er situationen blevet særligt alvorlig, når populisternes er kommet til magten og kan sætte deres tydelige præg på regeringens dagsorden. Når populistiske partier indtager nøgleposter i parlamenter og regeringer, er der en tendens til, at de skubber de engang liberale samfund i retning af autoritære regimer. Civilsamfundsorganisationerne er under et stærkt pres på grund af det stadig mindre rum til deres aktiviteter. Visse pseudo- eller falske NGO'er, der etableres

⁽¹²⁾ Caroline de Gruyter, Commentary: The revenge of the country side, 21. oktober 2016.

⁽¹³⁾ OHCHR, Principles and Guidelines for a Human Rights Approach to Poverty Reduction Strategies, <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/PovertyStrategies.pdf>.

⁽¹⁴⁾ OHCHR, Guiding principles on human rights impact assessments of economic reforms, 19. december 2018, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/443/52/pdf/G1844352.pdf?OpenElement>.

⁽¹⁵⁾ EØSU's udtalelse om yderligere styrkelse af retsstatsprincippet i Unionen. Status og eventuelle næste skridt (EUT C 282 af 20.8.2019, s. 39).

oppe fra, og som ofte udgiver sig for at være radikalt demokratiske, gør det samtidig endnu vanskeligere for de eksisterende civilsamfundsorganisationer at operere frit.

7.3. Spørgsmålet om, i hvilken udstrækning civilsamfundet påvirkes af populismen i landdistrikter og forstadsområder, er komplekst. Aktivister i landdistrikterne mangler ofte de strengt nødvendige ressourcer til at etablere de alliancer, der er mere almindelige i de store byer. Dette gælder ligeledes for alliancer med f.eks. forbrugerbevægelser og fødevareraktivister i byerne, som ofte er længere fremme med bæredygtige fødevarerpolitikker. Fraværet af magtfulde sociale bevægelser og politiske partier til at repræsentere landbefolkningens interesser er en del af forklaringen på det vælgertække, som populistiske partier på højrefløjen har i EU's landdistrikter.

8. Mulighederne for at bekæmpe populismen

8.1. To sæt politikker anbefales som værktøj til at bekæmpe populismen. Det første vedrører den populistiske trussel i al almindelighed og de mulige instrumenter, som EU kan tage i brug. Det andet sæt af anbefalinger angår mere direkte bestemte regioner, landdistrikter og forstadsområder.

8.2. Adskillige strategier kan være velegnede til at bekæmpe populismens rødder. Den første vedrører den måde, hvorpå politikere og institutioner henvender sig til og interagerer med de borgere, der virkelig har det socialt og økonomisk svært. De sociale, økonomiske og politiske kompleksiteter er af en sådan karakter, at ingen enkelt institution — heller ikke EU, er i stand til at finde nemme og entydige svar, der kan mindske denne kompleksitet ved at vende tilbage til en idealiseret socioøkonomisk tidligere status quo. Når politikerne og institutionerne sætter ind for at afhjælpe de underliggende årsager til populismen, bør de pille den retorik fra hinanden, der hævder at kunne tilbyde omgående og endegyldige svar på komplekse problemer.

8.3. Den anden af disse strategier hænger direkte sammen med EU's image og skæbne. De borgere, der er mest modtagelige for populistisk propaganda, er bl.a. frustrerede over manglen på virkeligt attraktive politiske projekter, der giver et troværdigt håb om en bedre fremtid, og handling, der sigter mod at forbedre deres dagligdag. Populisterne har brugt denne frustration til at tilbyde en bagudskuende vision, der er forankret i en tilsyneladende glørværdig fortid. Hvis EU skal overleve, skal det igen gøre det europæiske projekt attraktivt for borgerne.

8.4. Myten om EU's grundlæggelse alene er ikke længere tilstrækkelig til at appellere til Europas befolkning. EU bør tilbyde fortællinger om en attraktiv fremtid og genoplive vigtige principper, der har spillet en stor rolle i det europæiske projekt såsom partnerskab og nærhed.

8.5. EØSU opfordrer EU, medlemsstaterne og alle relevante interessenter til at puste nyt liv i nærhedsprincippet og partnerskabsprincippet. Som nævnt i anbefalingen fra Gruppen Diversitet Europa om genopretning af borgernes tillid og tiltro til EU⁽¹⁶⁾ mener EØSU, at man skal bestræbe sig på at præcisere nærhedsprincippet over for borgerne og forklare, at EU respekterer både den kulturelle mangfoldighed og de lokale traditioner. Et funktionelt nærhedsprincip indebærer en øget inddragelse af civilsamfundsorganisationer i såvel den regionale planlægning og EU's regionalpolitikker som i forsvaret af demokrati, retfærdighed og ligebehandling af alle indbyggere i landdistrikter og udkantsområder. Territorial nærhed vil give regionale og lokale myndigheder endnu flere muligheder for at påtage sig et medansvar for udformningen, gennemførelsen og evalueringen af de strukturelle politikker.

8.6. EØSU anbefaler en styrkelse af et af redskaberne under den europæiske samhørighedspolitik, nemlig lokaludvikling styret af lokalsamfundet. Lokale aktører og borgere vil derigennem få mulighed for at træffe beslutninger om spørgsmål af direkte relevans for dem og vil således kunne bidrage betragteligt til at forbedre deres egen livskvalitet.

8.7. Partnerskab er vigtigt med hensyn til såvel kommunikation som solidaritet og gensidig bistand blandt civilsamfundsorganisationer fra forskellige lande. Partnerskab er lige så vigtigt for opbygningen af alliancer mellem offentlige myndigheder og grupper i civilsamfundet på lokalt plan.

⁽¹⁶⁾ *Regaining Citizens' Trust and Confidence in the EU: 7 priorities of the Diversity Europe Group*; Diversity Europe Group.

8.8. EU og medlemsstaterne skal blive bedre til at håndtere krænkelser af de grundlæggende rettigheder og retsstatsprincippet som følge af handlinger begået af populistiske bevægelser, herunder dem, der er ved magten. EØSU gør opmærksom på, at det i sin udtalelse om »Et robust demokrati gennem et stærkt og mangfoldigt civilsamfund«⁽¹⁷⁾ anbefaler, at »der laves en resultattavle for demokrati, som (...) skal afspejle rammebetingelserne for civilsamfundets aktiviteter og føre til konkrete reformhenstillinger« og på sine anbefalinger i udtalelsen om »Styrkelse af retsstatsprincippet«⁽¹⁸⁾.

8.9. EØSU anbefaler, at man indarbejder betragtningerne i denne udtalelse i en sådan resultattavle for demokrati og i en kommende overvågningsmekanisme for retsstatsprincippet. Gennem omhyggelig kommunikation bør det gøres klart, at EU's og medlemsstaternes foranstaltninger sigter mod at afhjælpe krænkelser af de grundlæggende rettigheder og retsstatsprincippet, der følger af bestemte populistiske politikker, og ikke er et angreb på de vælgere, der stemmer på de populistiske partier, hvis legitime bekymringer skal imødekommes gennem retfærdige, ikkediskriminerende og effektive politikker.

9. Støtte til en græsrodsreaktion på populismen

9.1. Det problem, som civilsamfundet står over for i landdistrikterne, handler ikke nødvendigvis om »svindende rum«. Problemet er, at rummet endnu ikke er skabt. Reaktionen på populismens fremgang bør være rettet mod de underliggende årsager til utilfredsheden og i videst mulig udstrækning komme fra græsrodderne. EØSU tilskynder til foranstaltninger, der skaber en følelse af fælles interesser og mål blandt forskellige grupper af fødevarerproducenter og forbrugere på tværs af klasser, køn, generationer og skel mellem by og land. Fødevarerovervågningsrådet og de mange spørgsmål om retten til mad og til et sundt miljø er eksempler på specifikke udfordringer, som bedre kan løses ved at styrke solidariteten, den kollektive identitet og den politiske deltagelse i Europas landdistrikter.

9.2. Med hensyn til øget borgerdeltagelse bør de medlemsstater, som overvejer at styrke det direkte demokrati med lokale folkeafstemninger, holde sig for øje, at det netop er det redskab, som populistiske partier overalt i Europa for øjeblikket tyr til. Direkte demokrati kan være et tveægget sværd. De lokale myndigheder og civilsamfundsaktører bør træffe passende forholdsregler for at garantere, at det er et redskab, der kun bruges, når forventningen er, at det vil gøre reel nytte.

9.3. EØSU mener, at opbygning af alliancer mellem lokale myndigheder, civilsamfundsorganisationer, arbejdsmarkedets parter og andre aktører, f.eks. lokale ledere og sociale bevægelser, er nøglen til at afhjælpe de underliggende årsager til populisme. Dette vil være et led i indsatsen for at afhjælpe følelsen af at være blevet hægtet af hos beboerne i landdistrikter og forstadsområder. Samtidig vil arbejdsmarkedets parter blive styrket, og de vil kunne bidrage til at mindske forskellene og tiltrække økonomiske investeringer og udvikling gennem dialog og handling.

9.4. Interesserne og bekymringerne hos sammenslutninger af mindre virksomheder, håndværkere og landbrugere er lige så vigtige. De steder, hvor autoritære grupper er kommet til magten i (lokal)regeringer, kan de økonomiske aktører være tilbageholdende med at investere. Desuden vil migranter, der søger beskæftigelse, måske undgå disse steder, selv om der er muligheder for at få arbejde. Det er derfor vigtigt at bryde denne onde cirkel i forstadsområder og landdistrikter.

9.5. Incitamentet for private og offentlige investeringer i det uudnyttede potentiale i regioner, der betragtes som hægtet af, bør udvikles yderligere. Fokus på overførsler og sociale ydelser bør suppleres ved at udbygge mulighederne i de pågældende regioner (under hensyntagen til de lokale forhold), afhjælpe institutionel ineffektivitet og flaskehalse og gennem foranstaltninger, der fremmer uddannelse og iværksætterier samt assimilering af viden og innovation⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁷⁾ EØSU's udtalelse om et robust demokrati gennem et stærkt og mangfoldigt civilsamfund (EUT C 228 af 5.7.2019, s. 24).

⁽¹⁸⁾ EØSU's udtalelse om yderligere styrkelse af retsstatsprincippet i Unionen. Status og eventuelle næste skridt (EUT C 282 af 20.8.2019, s. 39).

⁽¹⁹⁾ Andrés Rodríguez-Pose, *The revenge of places that don't matter (and what to do about it)*, s. 32 (LSE Research online): http://eprints.lse.ac.uk/85888/1/Rodriguez-Pose_Revenge%20of%20Places.pdf.

9.6. De underliggende årsager til populisme kan kun afhjælpes ved også at tage hensyn til faktorer som religion, kønsdynamik, bopæl, kulturel identitet og uddannelse udover de socioøkonomiske faktorer. Det er ikke let at mobilisere alternativer til de nemme svar fra regressive politiske kræfter. Svarene skal tilpasses den særlige sammensætning af faktorer, der skaber modgang under visse lokale forhold.

9.7. Nye fortællinger kan også bruges til at bekæmpe den type af desinformation, der gødes af kampagner på de sociale medier med det mål at undergrave de europæiske værdier og dermed understøtte fremvæksten af separatistiske og nationalistiske påstande og holdninger. Det er vigtigt, at styrke den rolle, som de traditionelle medier (public service-TV, uafhængige aviser) spiller, så de har forudsætningerne for at udfylde deres funktion og levere objektiv information. Kommissionen har allerede beskæftiget sig aktivt hermed (se COM(2018) 236), men udvalget mener, at man i højere grad bør betone spørgsmålets hastende karakter.

9.8. EØSU opfordrer til, at der lægges større vægt på de nye økonomiske aktiviteter, der opstår i landdistrikterne, hvoraf mange er baseret på principperne om gensidighed og omsorg. EØSU tilskynder til foranstaltninger, der fremmer bedre støtte til og sammenhæng mellem disse initiativer, således at de fra at være isolerede og eksperimenterende bliver til emancipatoriske politiske og sociale alliancer.

9.9. EØSU opfordrer EU og medlemsstaterne til at styrke infrastrukturen på subnationalt niveau. Nedlæggelse af offentlige transportforbindelser og lukning af skoler og sundhedstjenester har uden tvivl været blandt årsagerne til de populistiske protester i Europa. Der er behov for økonomisk bistand til forbedring af lokale infrastrukturer, både materielle (transport og offentlige tjenester) og immaterielle (netværk på tværs af forskellige typer af steder, institutioner og organisationer).

9.10. EØSU, dets medlemmers organisationer og andre EU-institutioner bør styrke kapacitetsopbygningen for lokale civilsamfundsorganisationer og sørge for, at de har ressourcerne til at øge rækkevidden og kvaliteten af deres foranstaltninger. Der bør ydes mere støtte til civilsamfundsorganisationer og de europæiske netværk heraf med henblik på at uddanne medlemmer af lokale civilsamfundsorganisationer.

Bruxelles, den 11. december 2019.

Luca JAHIER
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg
